

GRYFINO

Pieszne i rowerowe szlaki turystyczne Gminy Gryfino

GMINA
GRYFINO

Szanowni Państwo!

Kierujemy do Państwa kolejne wydawnictwo z serii „Gryfińskich Spacerowników”.

To już czwarty przewodnik z tej serii wydany przez Gminę Gryfino. Do tej pory oddaliśmy w Państwa ręce publikacje dotyczące Gryfińskiej Kolei Powiatowej, Krzywego Lasu oraz Sołectw Gminy Gryfino.

Najnowsza publikacja, którą macie Państwo przed sobą, opisuje piękno szlaków prowadzących po naszej gminie, które odkrywać możecie wędrując lub poruszając się rowerem wzdłuż wytyczonych tras. Kolejne strony przewodnika, przybliżą Wam wyjątkowy i zróżnicowany krajobraz, miejsca przepiękne historiami, zakątki wsi, które warto odwiedzić będąc w pobliżu.

Zachęcam do wypraw zarówno rowerem jak i tych pieszych, z plecakiem, kompasem i termosem ciepłej herbaty. Wędrówki po Gminie Gryfino to gwarancja dobrze spędzonego czasu w zachwycającej przestrzeni gminy, z bogactwem jej natury i historii.

Życzę Państwu wspaniałych wypraw i dobrze spędzonych chwil na terenie Gminy Gryfino. Do zobaczenia na szlaku!

Burmistrz Miasta i Gminy Gryfino

Mieczysław Sawaryn

Autor tekstu: Sebastian Rożko

Redakcja: Referat Promocji i Komunikacji Społecznej
Urzędu Miasta i Gminy w Gryfinie

Ilustracje: Olga Tabińska – utoto.pl

Projekt, skład, przygotowanie do druku:
Olga Tabińska – Studio Utoto

GRYFINO

Wydawca: Gmina Gryfino

ISBN: 978-83-922544-9-2

Wydanie I, Gryfino 2023

GRYFINO.PL

SZLAKI ROWEROWE

Szlak rowerowy Blue Velo

Szlak prowadzi przez:

Gryfino (Górka Miłości), okolice Tywy, Wirówek, Borzym

Charakterystyka:

szlak długodystansowy o numerze 3, biegnie po starej linii kolejowej, po terenie gminy: 21 km

Ciekawe punkty:

Park Miejski w Gryfinie, Górka Miłości, Tywa w Szczawnie i Wirówku, jezioro w Chwarstnicy

Adresowany do:

rowerzystów, rodzin z dziećmi, pasjonatów kolejnictwa

Jest to długodystansowy, 257 kilometrowy szlak rowerowy o numerze 3 (jeden z czterech głównych województwa zachodniopomorskiego) rozpoczynający się w Świnoujściu, wiodący wzdłuż Bałtyku, Zalewu Szczecińskiego, Jeziora Dąbie, dalej przez Szczecin, Gryfino, Banie, Trzcińsko-Zdrój, Dębno i kończący się w Kostrzynie nad Odrą. Na terenie gminy Gryfino szlak ma długość ok. 21 km. Gryfiński odcinek Blue Velo zaczyna się zaraz za mostem na Odrze Zachodniej, na granicy polsko-niemieckiej.

Gdy przejedziemy most graniczny, znajdziemy się na terenie Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Odry, zwanego Międzyodrzem. To fantastyczny podmokły teren, poprzecinany siecią starorzeczy i sztucznych kanałów, powstałych podczas melioracji obszaru przez Niemców na początku XX wieku. Nasyćmy oczy widokami grążeli i grzybieni w przejrzystej wodzie, odpoczniemy w zatoczkach wstuchując się w żabi

koncert, a gdy będziemy mieć szczęście spotkamy Bielik, niekwestionowanych władców Międzyodrza. Najpiękniejsze rzeczy w Parku zobaczymy pływając kajakiem czy łodzią, do czego zachęcam. Dalej szybko jedziemy asfaltową ścieżką rowerową wzdłuż brukowanej drogi wojewódzkiej nr 120 i po przejechaniu przez Odrę Wschodnią kolejnym mostem wjeżdżamy do Gryfina, jednego z najstarszych miast Polski, które prawa miejskie otrzymało w 1254 r.

Szlak prowadzi obok najważniejszych architektonicznie miejsc. Na początek serce miasta – kościół na Placu Księcia Barnima I, na którym przed wojną mieścił się ratusz i rynek. Dalej Brama Bańska, która jako jedyna z trzech miejskich bram uchowała się do dziś dnia. Na końcu Park Miejski im. Stanisławy Siarkiewicz i za torami po prawej zalesiona Górka Miłości.

Sz szczególnie to ostatnie miejsce godne jest, by zjechać ze szlaku. To brzeg pradoliny Odry, przez wieki miejsce spacerów ówczesnych mieszkańców, którzy podziwiali z tego miejsca przepiękną panoramę miasta i rozlewisk rzeki. Dziś Górkę Miłości porośnięta jest drzewami, nie zobaczymy już widoków jak z przedwojennych pocztówek, ale za to odpoczniemy w cieniu i bliskości z naturą.

Wyjazd z Gryfina wiedzie po asfaltowej ścieżce rowerowej, która kończy się na rogatkach miasta. Dalej jedziemy przez Szczawną, starą asfaltówką wzdłuż szpalerów rozłożystych drzew. W pewnym momencie zacznie się stromy zjazd. Szczęśliwi ci, którzy nie jadą w drugą stronę i nie muszą pod niego podjeżdżać.

Wjechaliśmy właśnie do doliny rzeki Tywy, która leniwie wije się wśród lasów, łąk i pól. Podążamy asfaltową ścieżką rowerową po dawnej linii kolejowej, jednym z dwóch najładniejszych fragmentów gryfińskiego odcinka Blue Velo. Przed wojną ze stolicy gminy jeździły po tej trasie pociągi Gryfińskiej Kolei Powiatowej, m.in. do Chwarstnicy, Pyrzyc, Stargardu, Bań, Swobnicy, Starego Czarnaowa, Kołbacza, Szczecina. Po wojnie szlaki kolejowe wykorzystywano, chociaż w latach 80-90. XX wieku systematycznie zawieszano kursy.

Ostatnie tory rozebrano w 2006 r. Od 2018 r. królują tutaj rowerzyści.

Wyjeżdżając z lasu ujrzymy pięknie odrestaurowany pałac w Wirówku. Nieopodal mieścił się młyn wodny na Tywie, jednak czas przeszły użyty tu został nie bez powodu, bowiem budowla już nie istnieje. Ale my spokojnie podążamy dalej, aż docieramy do drugiego najładniejszego fragmen-

*Tywa
Szczawną*

tu gryfińskiego odcinka Blue Velo – Jeziora Chwarstnickiego. Ścieżka momentami przebiega dosłownie 2-3 metry od jego brzegów! Możemy tu przysiąc na jednej z ustawionych ławek i cieszyć oko widokami.

Chwarstnica wita nas budynkiem dworca kolejowego na dawnej stacji, obecnie zmienionego na budynek mieszkalny. Ta dość spora wieś z ok. 1250 r. zachęca do zjechania ze szlaku wciąż jeszcze zachowanym układem urbanistycznym czy ciekawym architektonicznie kościołkiem, obok którego w upalny dzień odpoczniemy w cieniu starych drzew. W szkole ciekawostka – żebro mamuta, kontakt w godzinach pracy szkoły.

Jedziemy wzdłuż pól i niewielkich fragmentów lasu do kolejnej wsi – Borzymia – chociaż w zasadzie do miejscowości nie wjeżdżamy. To kolejna miejscowość ze średniowiecznym rodowodem, której położenie tuż przy jeziorze, między okolicznymi pagórkami i obok sporego lasu, zachęca do głębszego zapoznania.

Od Borzymia jedziemy kilka kilometrów szutrową leśną drogą. Zwieńczeniem jej jest absolutnie fantastyczne miejsce – osada leśna Mały Borzym. Dwa gospodarstwa wybudowane w otoczeniu lasu, w ciszy i spokoju, gdzie o poranku można by było powiedzieć „dzień dobry” sarnie, a wieczorem „dobranoc” rudemu lisowi. W dzisiejszych czasach wielu chciałoby w takim miejscu mieć chociażby lotnisko.

Ostatnie kilkaset metrów do granic gminy ponownie jedziemy asfaltową ścieżką rowerową, po nasypie dawnej linii kolejowej, wzdłuż śródleśnych bagnisk. Gryfiński odcinek szlaku Blue Velo kończy się na skraju lasu, przy istniejącym peronie przystanku kolejowego Sosnowo. Dalej rozpoczynają się tereny gminy Banie.

Ścieżka rowerowa Gryfino – Wełtyń – Gardno

Szlak prowadzi przez:

Gryfino, Wełtyń, Gardno

Charakterystyka:

szlak po nowej ścieżce rowerowej, po terenie gminy – 12 km

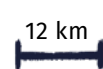
Ciekawe punkty:

kościół w Wełtyniu (polichromie, tajemnica dachówki),

Adresowany do:

rowerzystów, rodzin z dziećmi,

Droga wojewódzka nr 120 była kiedyś najszybszą trasą dla rowerzystów czy autostopowiczów aby dostać się na brzeg największego i najładniejszego akwenu w gminie Gryfino. Nie było wtedy takiego ruchu samochodów jak dzisiaj, stąd i poruszanie się poboczem nie wymagało szczególnej uwagi.

Czasy jednak się zmieniały, aut przybyło, natężenie ruchu stało się bardzo wysokie, w szczególności po wybudowaniu drogi ekspresowej S3. Było to jedną z przyczyn wybudowania ścieżki rowerowej wzdłuż DW 120.

Trasa rozpoczyna się na rogatkach miasta. Całość trasy to łącznie ok. 12 km. Jedziemy pokonując dość pofatdowany teren, co jakiś czas jadąc obok zachowanych jeszcze, przedwojennych lip. Pięknie wyglądają w złotych barwach w jesienny poranek, gdy słońce wschodzi, a nad okolicznymi polami unosi się mgła. Można sobie wyobrazić na przykład wypętnioną sianem furmankę, jadącą niespiesznie po brukowanej drodze, która była tu przed położeniem asfaltu.

Mijamy obwodnicę Gryfina i po niedługim czasie docieramy do lasu. Czekają nas w tym miejscu wymagający podjazd, bez względu na to w którą stronę jedziemy. Wśród sosen

i nielicznych buków zdobywamy najwyższe wzniesienie na całej trasie o wysokości prawie 60 m n.p.m. Gdy minimy las dojedziemy do skupiska kilku domów. Za skrzyżowaniem dróg zobaczymy budynek cegielni, która w latach 60. XX wieku produkowała nawet do 4 mln sztuk cegły. Dziś to teren prywatny, na którym zachował się już tylko piec do wypalania.

Wjeżdżamy do Wełtynia, największej wsi w gminie Gryfino. Tuż przy ścisłym centrum kończy się na jakiś czas wyznaczona, wyasfaltowana ścieżka, więc przez miejscowość najlepiej przejechać udając się w stronę najważniejszego tu zabytku – kościoła z precudnej urody polichromią z XVI w. Można pojechać jeszcze po zachowanym sprzed wojny układzie ulic, popatrzeć na zabudowania, zobaczyć jak dawniej wyglądała zachodniopomorska wieś.

Tuż przed opuszczeniem Wełtynia wracamy na wydzieloną ścieżkę rowerową, którą udajemy się do Gardna. Jazda mija szybko. Ładnie tu szczególnie późnym latem, gdy pola i łąki usiane są belami siana. W oddali widać zabudowania dawnego PGR. W miejscu tym stał niegdyś niemiecki majątek z dworem, który przetrwał czasy wojennej zawieruchy, jednak nie przetrwał czasów komunizmu. Wracamy jednak do teraźniejszości.

Gardno to spora wieś, która została prawie kompletnie zniszczona w 1945 r. Przetrwano kilka gospodarstw i wyżej już wspomniany dwór. Na uwagę na pewno zasługuje jeden z najstarszych na Pomorzu Zachodnim wiejskich kościołów, datowany na początek XIII w., odbudowany z wojennych zniszczeń w 1978 r.

Z racji tego, że wiadukt nad drogą ekspresową S3 jest zbyt wąski by wydzielić pas dla rowerów, ścieżka poprowadzona została w stronę wsi Wysoka Gryfińska. Nie dojeżdżamy jednak do niej tylko znacznie wcześniej skręcamy na pobliski wiadukt dla rolników z okolicznych pól. Jedziemy więc tamtędy, potem drogą techniczną wzdłuż S3 dojeżdżamy z powrotem do DW nr 120.

W tym miejscu znajduje się park przemysłowy, po drugiej zaś stronie na horyzoncie rozciągają się wzgórza bukowe.

To już koniec ścieżki rowerowej i granica gminy Gryfino. Dalej tereny należą do gminy Stare Czarnowo.

Znakowany Szlak Kolarski Zielona Odra

Szlak prowadzi przez:

Krzywnica, Krzywy Las, Gryfino, Żabnica, Dębce, Stare Brynki, Radziszewko

Charakterystyka:

długodystansowy szlak rowerowy liczący 155 km, po terenie gminy ok. 25 km

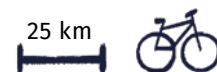
Ciekawe punkty:

Krzywy Las, Brama Bańska, kościół pw. N.M.P. w Gryfinie, Żabnica, kościół w Starych Brynkach, strumień Omulna,

Adresowany do:

rowerzystów

Zielona Odra to długodystansowy szlak rowerowy liczący 155 km, który rozpoczyna się w Szumiłowie, dawniej wsi, obecnie dzielnicy Kostrzyna nad Odrą, a kończy w Szczecinie obok Zamku Książąt Pomorskich. Miała to być polska alternatywa dla niemieckiej trasy Odra-Nysa. I były ku temu powody. Szlak wytyczony został przez naprawdę piękne tereny – parki krajobrazowe, rezerваты, punkty widokowe. Jedziemy m.in. tuż przy granicach Parku Krajobrazowego Ujście Warty, przez miejscowości w Rejonie Pamięci Narodowej, Rozlewiska Kostrzyneckie, Cedyński Park Krajobrazowy, Cedynię, Wzgórza Krzymowskie, park naturalistyczny Dolina Miłości, Widuchową, podmokłe łąki graniczące z Parkiem Krajobrazowym Doliny Dolnej Odry, Krzywy Las, zachodni fragment Puszczy Bukowej. Pomysł był naprawdę ciekawy.

Szlak został oznaczony w terenie. Przez lata znaki wyblakły lub zniknęły. Szlak do dziś pojawia się w różnego typu wydawanych mapach turystycznych.

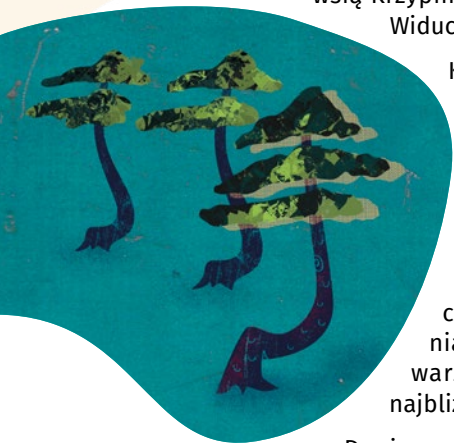
Po otwarciu Blue Velo nadzieja na odnowienie Zielonej Odry jest niska. A gdyby tak zmienić formułę i po przeróbkach trasy zrobić z niego szlak MTB?

Aby nie konkurować z Odrą-Nysą czy Blue Velo, gdy można stworzyć zupełnie coś innego, nowego?

To jednak tylko niepoprawne pomysły niżej podpisanego autora. Wróćmy do rzeczywistości i potraktujmy Zieloną Odrę raczej jako ciekawostkę.

Na terenie gminy Gryfino szlak ma długość ok. 25 km. Gryfiński odcinek Zielonej Odry rozpoczyna się w lesie przed wsią Krzypnica, po opuszczeniu gminy Widuchowa.

Krzypnica to osada kolonizacyjna z 1829 r., ładnie położona wśród lasów i podmokłych łąk. Podobnie zresztą jak pobliski Krajnik, założony w 1785 r., do którego dojedziemy przez las. Pierwsze co rzuci się tu w oczy to Elektrownia Dolna Odra. Jej widok towarzyszyć będzie przez kilka najbliższych kilometrów.

Docieramy do Krzywego Lasu. To miejsce, w którym pnie ok. 105 sosen wygiętych pod kątem 90 stopni. W jaki sposób powstały te dziwki? W dzisiejszych czasach wiele wskazuje na to, że jest to celowa działalność człowieka liczącego na specyficzne pnie dla przemysłu meblarskiego, choć nie brakuje legend na temat przejazdu sowieckich czołgów, wpływu pola magnetycznego, a nawet lądowania UFO.

Drzewa przyciągają codziennie mnóstwo ludzi z całego świata, pragnących na własne oczy zobaczyć ten cud natury. Może ktoś w końcu odkryje tajemnicę ich powstania?

Wjeżdżamy do Gryfina, jednego z najstarszych miast Polski, które prawa miejskie otrzymało w 1254 r. Szlak prowadzi obok najważniejszych architektonicznie miejsc. Najpierw Brama Bańska, która jako jedyna z trzech miejskich bram uchowała się do dziś dnia. Następnie serce miasta – kościół na Placu Księcia Barnima I na którym przed wojną mieścił się ratusz i rynek.

Opuszczając stolicę gminy miniemy po lewej przy murach budynek młyna, przemkniemy obok Pałacyku pod Lwami (choć właściwie jest „za lwami”), oraz ceglanych zabudowań starej rzeźni.

W drodze do Żabnicy jedziemy krętą, asfaltową drogą pośród trzcin i mokradel. W takim miejscu położona jest ta od wieków związana z rybołówstwem wieś – tuż nad brze-

giem Odry, gdzie letnie żabie koncerty i przepiękne zachody słońca potrafią zatrzymać na dłużej. Zdecydowanie.

Podobny krajobraz towarzyszy do kolejnej osady – Dębce. Wyjeżdżając z niej jedziemy szosą pomiędzy wiekowymi drzewami. Po przejechaniu przejazdu kolejowego na rogatkach wsi Daleszewo, tereny zmieniają się na uprawne, morenowe pola. Wśród takiego krajobrazu docieramy do Starych Brynek, cysterskiej wsi powstałej ok. 1240 r.

Doznała ona w 1945 r. sporego uszczerbku w zabudowie, ale na pewno warto zatrzymać się tutaj pod kościołem, w którego murach wciąż widoczne są ślady po drugowojennych kulach.

Za Starymi Brynkami wjeżdżamy w las. Jadąc nim, wzdłuż strumienia Omulna, miniemy ruiny młyna i tartaku. Położenie w środku lasu, szum wody i absolutny brak cywilizacji w okolicy sprawiają, że mieszkanie w takim miejscu w czasach jego świetności musiało być czymś fantastycznym.

Przy leśniczówce Radziszewko docieramy do Puszczy Bukowej i jednocześnie granic gminy. Dalej rozpoczynają się tereny gminy Stare Czarnowo.

**SZLAKI
PIESZE**

Pieszy szlak turystyczny – czarny „Czepiński”

Szlak prowadzi przez:

Czepino, Wetłyń, Jezioro Wetłyńskie, Wirów, Dolina Tywy, Szczawno, Pniewo, przystanek kolejowy Dolna Odra.

Charakterystyka:

szlak wędrorny, po terenie gminy ok. 20 km

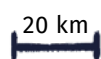
Ciekawe punkty:

piwnice lodowe, kościół w Wetłyniu, aleja jabłoniowa w Wirowie, Dolina Tywy, Krzywy Las

Adresowany do:

turysty pieszego

Szlak o długości 20 km, w całości wyznaczony na terenie gminy. To chyba najciekawszy ze wszystkich gminnych, turystycznych, pieszych szlaków. A ze względu na stosunkowo nieduży kilometraż i mijane krajobrazy, na pewno najlepiej do rozpoczęcia przygody z wędrówką.

Rozpoczynamy wędrówkę na przystanku kolejowym w Czepinie, do którego z Gryfina dojedziemy pociągiem w 4 minuty. Możemy zacząć także na przystanku PKS, który od początku szlaku znajduje się ok 300 metrów. Bez względu jednak skąd wystartujemy, zanim wyjdziemy z tej podgryfińskiej wsi, zobaczymy przynajmniej jedną piwnicę lodową.

Piwnice ziemne w charakterystycznym półokrągłym dachem, są zwane lodowymi dzięki stałej przez cały rok temperaturze, która utrzymuje się na poziomie 6-8 stopni Celsjusza. Tłumacząc na język dzisiejszy to XVIII-XIX wieczne lodówki.

Zmierzamy jednak dalej. Podchodząc pod dawny brzeg pradoliny Odry i opuszczając wieś wędrujemy wśród połatdowanych pól, gdzie o poranku obejrzymy piękne wschody słońca. Szczególnie fantastycznie wygląda to jesienią, gdy nad ziemią unosi się mgła.

Idziemy przez las, by następnie śródpolną drogą dotrzeć do Wetłynia – największej wsi w gminie, z bogatą histo-

rią. Jeśli się uda wejść do kościoła to ujrzymy na ścianach polichromię, przedstawiającą wszystkie najważniejsze biblijne sceny – od stworzenia Ewy, poprzez grzech pierworodny, całą drogę krzyżową, wniebowstąpienie, aż po Sąd Ostateczny. Naprawdę warto to zobaczyć.

Wychodzimy z Wełtynia i podążając przez las docieramy do Wirowa. W tej ładnie położonej wsi szlak przebiega obok dwóch projektów wykonanych przez mieszkańców sołectwa i miejscowego sołtysa. Zrewitalizowano tutaj przedwojenny cmentarz oraz stworzono Aleję Jabłoniową z dawnymi odmianami tych owocowych drzew. Można się tu zatrzymać, odpocząć, oddać się kontemplacji.

Idziemy dalej. Na pobliskim wzgórzu ujrzymy bardzo ładną panoramą na Jezioro Wełtyńskie i Puszcze Bukową, a po zejściu z niego docieramy do kolejnego jeziora – Wirów. Szlak wiedzie tuż przy brzegu, więc w gorący dzień możemy i tutaj odetchnąć. Po krótkim odcinku drogą asfaltową wkraczamy na odcinek po szlaku rowerowym Blue Velo.

Ścieżką, zbudowaną na dawniej linii kolejowej z Gryfina do Chwarstnicy i dalej do Pyrzyc, Bań a nawet Szczecina, idziemy podziwiając pałac w Wirówku i dolinę Tywy, aż osięgamy Szczawno, pięknie położoną osadę, z młynem na rzece Tywie.

Podchodzimy pod wysoki brzeg rzeki, porośnięty bukami. Jesienią, gdy leniwie spadające z drzew liście opadają na wody Tywy i wirują wraz z nurtem, miejsce wygląda jak z innego świata. Maszerujemy przez jedną z najpiękniejszych wsi gminy – Żórawie, gdzie szczególne wrażenie robią małe skupiska domów, położone wśród lasów i na wysokiej skarpie rzeki Tywy.

Dochodzimy do Pniewa, gdzie przekraczamy drogę wojewódzką nr 121, i po wyjściu z kolejnego lasu idziemy polną drogą z widokiem na Elektrownię Dolna Odra. Kończymy na przystanku kolejowym Dolna Odra, skąd też jest bardzo blisko do Krzywego Lasu.

Taki bonus na zakończenie.

Pieszy szlak turystyczny – żółty „Stekliński”

Szlak prowadzi przez:

Gryfino, Górka Miłości, Żórawki, Szczawno, Bartkowo, Jezioro Trzemeszno, Steklno, przystanek kolejowy Dolna Odra

Charakterystyka:

szlak pieszy „leśny”, po terenie gminy ok. 30 km

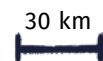
Ciekawe punkty:

Górka Miłości w Gryfinie, rezerwat Wysoka Skarpa Rzeki Tywy, punkt widokowy w Bartkowie, Jezioro Trzemeszno, Steklińska Strefa Wyciszenia.

Adresowany do:

turysty pieszego

Szlak pieszy o długości ok. 30 km, prawie w całości wyznaczony jest na terenie gminy Gryfino. Rozpoczyna się w Gryfinie, obok przejazdu kolejowego, tuż przy terenie zielonym o nazwie Górka Miłości, a kończy na przystanku kolejowym Dolna Odra. Najmłodszy i najbardziej „leśny” z gminnych pieszych szlaków turystycznych.

Na początek od razu czeka nas krótka wspinaczka pod wymienioną Górkę Miłości, by dalej iść już przez ten urokliwy parkowy las, następnie przez piaszczyste łąki. Wszystko to, jest brzegiem pradoliny Odry.

Zanim dojdziemy do ronda miejskiej obwodnicy, krótką chwilę podążamy wzdłuż nasypu dawniej linii kolejowej. Przed wojną pociągi jeździły tędy z Gryfina do Chwarstnicy i dalej do Pyrzyc, Bań a nawet Szczecina. Po wojnie także, aż do lat 90, lecz później linię rozebrano i na większej części nasypu wybudowano ścieżkę rowerową.

Wkraczamy w dolinę Tywy i wchodzimy na most na rzece, z którym wiąże się pewna mroząca krew w żyłach legenda o upiornym małżeństwie. Jednocześnie dotarliśmy do podmiejskiej, willowej wsi Żórawki. Maszerujemy dalej wzdłuż lasu, co jakiś czas mijając niewielkie skupiska domów śródleśnej wsi Żórawki. Cisza, spokój, pewnego rodzaju

idylla to synonimy tego pięknego miejsca. W niewielkim oddaleniu od szlaku towarzyszy nam wijąca się wśród wysokich brzegów wąwozu rzeka Tywa. W pierwszej połowie 2023 r. powstał tu rezerwat „Wysoka Skarpa Rzeki Tywy”.

Docieramy do Szczawna. To pięknie położona osada, z młynem wodnym, do którego dochodzimy schodząc stromą, wąską ścieżką, wśród dorodnych buków. Za chwilę znów czeka nas krótkie podejście, wciąż jeszcze istniejącą brukowaną, krętą drogą. Jesienią, gdy złote liście opadają z buków porastających wąwóz, jest tu naprawdę fantastycznie.

Do Bartkowa wkraczamy drogą prowadzącą wprost z lasu. Sama wieś jest stara, pochodzi bowiem z 1226 roku, a kościół z XIV wieku. Przyjemnie tu odpocząć, w cieniu drzew. Mijając wieś możemy jeszcze stanąć na niewielkim wzgórzu obok wiekowego dębu, popatrzeć na sielankową panoramę z unoszącym się dymem z kominów domów. Ale ruszamy dalej i ponownie wchodzimy w las. Przemierzając go docieramy do brzegu jeziora Trzemeszno.

To nie jest pierwszy lepszy wodny akwen, ale skrywający drugowojenne tajemnice zbiornik wodny. Podobno na dnie spoczywa tu wrak czołgu. Czy tak jest naprawdę? Pewnie wiedzą to wodniki i utopce zamieszkujące otchłanie Trzemeszna.

Wciąż idąc lasem dochodzimy do Steklna, wsi położonej nad sporym jeziorem o tej samej nazwie. Miejscowość ma dziś charakter letniskowy. W ciepły, letni dzień możemy odpocząć tutaj nad brzegiem gminnej plaży, czy pokontemplować na Szlaku Steklińskiej Strefy Wyciszenia. Gdy czas jednak nas goni, maszerujemy dalej przez ... dokładnie tak, przez las.

Kolejną wsią na naszej drodze jest ciche Steklinko. To jedno z tych miejsc w gminie Gryfino, gdzie usiadziemy na łące, na skraju lasu, przy polnej drodze obok przedwojennego cmentarzyka i nie będziemy chcieli się ruszyć. Idylla.

Wkraczając do kolejnego lasu, na pewien czas gościmy na terenie gminy Widuchowa, lecz tuż przed wiaduktem kolejowym jesteśmy już z powrotem w gminie Gryfino. Przechodzimy obok ruin dawnego młyna wodnego i za chwilę docieramy do Krzywnicy. Szybko przekraczamy drogę krajową nr 31, a stąd już blisko do wsi, z jednym w okolicy takim industrialnym krajobrazem. Płatanina linii wysokiego napięcia, olbrzymie stopy rozprowadzające energię elektryczną, kominy elektrowni Dolna Odra. Oto Krajinik właśnie, w całej rozciągłości.

Jeszcze tylko fragment leśny i szlak kończy się na przystanku kolejowym Dolna Odra.

Pieszny szlak turystyczny – zielony „Woja Żelista”

Szlak położony przy

granicy Gminy Gryfino i Stare Czarnowo, Gardno, Jezioro Zamkowe, Wełtyń, Gryfino

Charakterystyka:

szlak pieszy po terenie gminy ok. 16 km

Ciekawe punkty:

widoki w Gardnie, Wełtyń

Adresowany do:

turystę pieszego

Szlak pieszy o długości 31 km, rozpoczynający się w Szczecinie przy jeziorze Szmaragdowym w Parku Krajobrazowym Puszcza Bukowa, a kończący w Gryfinie przy dworcu PKP. Przez teren gminy Gryfino przebiega ok. 16 km szlaku, a w pełni zaczyna się on przy drodze wojewódzkiej nr 120, niedaleko wsi Żelista (gmina Stare Czarnowo). Wcześniej, niewielki ok. 1 km fragment, należący również do gminy Gryfino, poprowadzony jest przez rezerwat przyrody Żgnity Grzyb w Puszczy Bukowej.

Skąd w ogóle taka nazwa szlaku? Ano od pewnej pomorskiej legendy, która opowiada o napotkaniu przez tytułowego Żelista dziwnych ptaków o ciele lwa i głowie orła, którymi były gryfy. Książę pomorski, zauroczony tymi stworzeniami, umieścił gryfa w swoim herbie, a wojowi w nagrodę za odkrycie nadał w dziedziczenie lenno ziemskie, które dzisiaj jest wsią o nazwie Żelista.

Położony jest on tuż przy granicy dwóch gmin: Gryfino i Stare Czarnowo. Do Gardna maszerujemy przez pola uprawne, polną drogą, która niestety obecnie jest całkowicie zarośnięta, a jej pozostałościami jest linia drzew, w większości samosiejek. Dlatego najlepiej tędy iść w porze jesienno-zimowej. Kiedy plony są już zebrane, wtedy ten fragment trasy oferuje bardzo ładne widoki na Puszcę Bukową. A gdy będziemy mieć szczęście i trafimy na poranę, październikową mgłę, unoszącą się znad niewielkich,

śródpolnych oczek wodnych, widok jak się ukaże przypominać będzie obrazy z pejzażami.

Do samego Gardna nie wchodzimy, zwłaszcza że szlak nie przebiega wcale blisko wsi, tylko podążamy do Wełtynia między kolejnymi polami. Wchodzimy do niego idąc chwilę w niedalekiej odległości od Jeziora Zamkowego.

Być może rzuci się nam w oczy zarośnięty drzewami niewielki cypel, na którym setki lat temu stał gród warowny. Otoczony z trzech stron wodami jeziora nie tylko zapewniał bezpieczeństwo, ale i zapewniał wspaniałe widoki wschodzącego słońca, którego promienie odbijały się w toni. Docieramy do centrum Wełtynia, już po raz trzeci na łamach tegoż przewodnika.

Nic dziwnego, bo ta największa w gminie Gryfino wieś nie tylko jest węzłem szlaków, ale i ma olbrzymie walory przyrodnicze czy rekreacyjne. Wokół lasy, kilka jezior, urozmaicona rzeźba terenu. Tylko wędrować. W samej wsi najważniejszym z punktu widzenia architektonicznego jest kościół z przepiękną XVI-wieczną polichromią na ścianach i suficie.

Wychodząc z Wełtynia idziemy szutrówką, wzdłuż pola, które dawniej było „magazynem” gliny do wytwarzania cegieł w pobliskiej cegielni. Dziś po niej pozostał tylko piec do wypalania. Dalej wchodzimy do lasu, na którego skraju możemy odpocząć przy Jeziorze Łąkowym. Niegdyś spore, dziś już praktycznie na granicy całkowitego zarośnięcia. Specyficznego klimatu dodaje spróchniały pomost, po którym jesteśmy w stanie ocenić dawną wielkość tego śródleśnego jeziora. Czy taki los, przy postępujących zmianach klimatu, czeka w przyszłości wszystkie mniejsze, leśne jeziora?

Podążamy przez sosnowy las, jeden z najczęstszych celów mieszkańców Gryfina i okolicznych wsi podczas planowania grzybowych wypadów, i wchodzimy na ścieżkę rowerową z Gardna do Gryfina. Zmierzamy nią wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 120 do stolicy gminy.

WELTYN tajemnicza
twarz

CZEPINO

JELIO
RO WELTYŃSKIE

Barkowa
CERA-
MIKA

WIRÓW
aleja jabłoniowa

kościół
CHLEB-
OWO

Chlebowo

PIWNICE
LÓDOWE
DALESZEWO

CM
EN
TARZ

Stekli-
nko

Stare Brynki
RACZKI

BO
RZ
YM

Dolna
Odra

ELEKTROWNIA

KRZYWY
Las

OSUCH
Stary Młyn
nad Tywem

Tywo
Szczawno

KO-
SCIOŁ

Mielenko

Steklińska Strefa Wyciszenia

STARE
BRYNKI

MIAŁO
ARMII PROTEKTOREK
KASO PŁYWAJĄCY

Mielenko

STEKLNO

BUR

Gmina
GRYFINO

Pieszy szlak turystyczny – czerwony „Nadodrzański”

Szlak prowadzi przez:

Chlebowo, Stare Brynki, Gryfino, Pniewo, Krzywy Las, przystanek kolejowy Dolna Odra, Pacholęta (stacja kolejowa)

Charakterystyka:

długodystansowy szlak pieszy, po terenie gminy ok. 21 km

Ciekawe punkty:

widoki w Chlebowie, agroturystyka Chata Raczki, Park Miejski w Gryfinie, widoki na Górcę Miłości, Krzywy Las,

Adresowany do:

turysty pieszego

Długodystansowy szlak pieszy o długości 144 km, rozpoczynający się w dzielnicy Szczecina – Żydowcach, a kończący w Mieszkowicach. Przez teren gminy Gryfino przebiega 21 km szlaku, a zaczynamy niedaleko południowego brzegu jeziora Binowskiego, w Puszczy Bukowej (gmina Stare Czarnowo).

Ciężko dostać się na początek gryfińskiej części szlaku, bowiem bez względu na to skąd planujemy wędrowkę, musimy znaleźć się w środku lasu. Najłatwiej jest rozpocząć marsz w Chlebowie, do którego dojedziemy gminną komunikacją autobusową, jednak ominie nas wtedy bardzo przyjemny, polny odcinek, wśród morenowych wzgórz Puszczy Bukowej.

Chlebowo, średniowieczna wieś do której cystersi z niedalekiego Kołbacza otrzymali prawa w 1212 r., dziś to spokojna miejscowość, skąpana w cieniu wielu przydrożnych drzew. Szczególnie pięknie wygląda asfaltowa szosa w stronę Starych Brynek, którą mamy przyjemność iść. Idziemy więc między pofałdowanymi polami, wzdłuż Wietrznych Gór.

Stare Brynki powstały ok. 1240 r., doznały sporego uszczerbku w zabudowie w czasie działań wojennych w 1945 r., ale na pewno warto zatrzymać się tutaj pod kościołem, czy

kilkadziesiąt metrów wcześniej obejrzeć jedną z nielicznych zachowanych paamięćek z czasów niemieckich – upamiętnienie tzw. synków, czyli mieszkańców wsi poległych podczas I wojny światowej. Na odchodne możemy na chwilę zboczyć z trasy do pobliskiej agroturystyki Chata Raczki, gdzie jest możliwość nabycia swojskiego jadła.

Z tej wsi do Gryfina czeka nas kilka spokojnych kilometrów wędrowki lasem. Szczególnie ładnie jest, gdy na krótko szlak czerwony złączy się ze szlakiem czarnym. Widok na pola z oczkami wodnymi, pofałdowany teren. Dobrze tu usiąść pod drzewem, wyciągnąć termos z herbatą, kanapkę, odpocząć.

Do stolicy gminy docieramy od strony Rodzinych Ogrodów Działkowych. Przejdziemy obok największego w województwie cmentarza żołnierzy armii radzieckiej poległych podczas II wojny światowej, stacji kolejowej i dworca autobusowego. Dalej podążamy przez Park Miejski im. Stanisławy Siarkiewicz, a za przejazdem kolejowym wspinamy się na brzeg pradoliny Odry, czyli dzisiejszą Górkę Miłości, skąd możemy podziwiać widoki na Dolinę Dolnej Odry.

Krajobraz zmienia się z typowo miejskiego na naprawdę bardzo przyjemnie pola i łąki wśród morenowych wzgórz, z niewielkim jeziorkiem, i jest tu naprawdę bardzo przyjemnie. Przechodzimy przez drogę krajową nr 31 i pod wiaduktem kolejowym. Za wsią Pniewo wchodzimy w las i dość szybko docieramy do Krzywego Lasu.

To miejsce, w którym pnie ok. 105 sosen, które wygięte są pod kątem 90 stopni. Jak ono powstało? Teorii jest wiele, od najbardziej racjonalnej działalności ludzkiej w celach stolarskich i rzemieślniczych, poprzez fantastyczne, jak przejazd sowieckich czołgów po młodych drzewkach, aż po te zupełnie nieprawdopodobne – stworzenie przez obcą cywili-

zając, dzięki biegnącym pod ziemią żyłom wodnym albo okolicznemu polu magnetycznemu.

Jaka by nie była prawda, nie poznamy jej zapewne nigdy. Nie zmienia to jednak faktu, że Krzywy Las wciąż przyciąga zaciekawionych turystów z całego świata, którzy robią sobie zdjęcia przy tych powyginanych, prawie 100-letnich sosnach.

Przechodzimy przez boczną kolejową do Elektrowni Dolna Odra i dochodzimy do przystanku kolejowego o tej samej nazwie co największy w regionie zakład produkcyjny. Dalej zmierzamy krótkim fragmentem wzdłuż drogi krajowej nr 31 i docieramy do Nowego Czarnowa. Nie wchodzimy do centrum wsi tylko idziemy dalej w las. Szlak wiedzie do kolejnej wsi Pacholęta, ale to już gmina Widuchowa, bowiem gdzieś w połowie lasu kończy się gmina Gryfino. Warto jednak pomaszerować do Pacholąt, gdyż tam jest stacja kolejowa, a z niej pociągiem dojedziemy do Gryfina czy innego miejsca, skąd łatwiej wrócimy do domu.

Pieszcy szlak turystyczny - niebieski „Równiny Wełtyńskiej i Pojezierza Myśliborskiego”

Szlak prowadzi przez:

Puszcza Bukowa, Stare Brynki, Jezioro Krzywienko, Wełtyń, Chwarstnica, Osuch, Mielenko Gryfińskie, Borzym

Charakterystyka:

długodystansowy szlak pieszy, po terenie gminy ok. 20 km

Ciekawe punkty:

Jezioro Krzywienko i Zamkowe, Agroturystyka Stary Młyn nad Tywą,

Adresowany do:

turysty pieszego

Długodystansowy szlak pieszy o długości 78 km, rozpoczynający się w Szczecinie, przy jeziorze Szmaragdowym w Parku Krajobrazowym Puszcza Bukowa, a kończący w Lipianach. Przez teren gminy Gryfino przebiega 20 km szlaku, a zaczynamy przy zachodnim krańcu Puszczy Bukowej, na polnej drodze do wsi Chlebowo, na granicy z gminą Stare Czarnowo.

Podobnie jak wcześniej opisywany szlak czerwony, jeśli chcemy zacząć na granicy gmin, także nie będzie to proste. Szlak zaczyna się na skraju Puszczy Bukowej, dlatego najłatwiej będzie rozpocząć w Chlebowie, do którego dojedziemy gminną komunikacją autobusową. Po opuszczeniu autobusu, możemy podejść pod miejscowy kościół, odbudowany w 1999 r. po całkowitym zniszczeniu w czasie działań wojennych na przednówku 1945 r.

Idziemy asfaltową szosą w kierunku wsi Stare Brynki i mniej więcej w połowie drogi do niej, szlak skręca w zarośniętą drogę, między polami. Teraz czeka nas marsz do Wełtynia, wzdłuż kilku jezior, i jest to jeden z absolutnie

najładniejszych odcinków ze wszystkich szlaków pieszych w gminie Gryfino. Szczególne wrażenie robi widok ze szczytu przy strumieniu Omulna, z którego roztacza się panorama na jezioro Krzywienko.

Do Wełtynia docieramy idąc tuż przy samym brzegu jeziora Zamkowego. Szlak nie prowadzi do centrum, tylko od razu wyprowadza nas na polną drogę w kierunku Chwarstnicy. Wędrujemy wśród wszechobecnych ogrodzonych terenów z tabliczkami „teren prywatny” oraz nowej zabudowy jednorodzinnej, która wgrzyza się w ten niegdyś ciekawy fragment szlaku. Po zachodniej stronie były widoki na jezioro Wełtyńskie wraz z zatoczkami, a dziś bardziej możemy już tylko to sobie wyobrazić.

Przed Chwarstnicą czeka nas jeszcze krótki odcinek leśny aby dotrzeć do tej średniowiecznej wsi, z bardzo ładnym architektonicznie kościołkiem i w miarę zachowanym układem urbanistycznym.

Zanim ją opuścimy, dojrzymy jeszcze charakterystyczny, dawny budynek dworca kolejowego, skąd dawniej pociągi odjeżdżały do Gryfina, Pyrzyca, Stargardu czy Swobnicy. Dziś królują tu rowerzyści przemierzający szlak rowerowy Blue Velo.

Pokonujemy krótki odcinek asfaltem i trafiamy do Osucha, który jest jedynym tak dobrze zachowanym młynem wodnym na rzece Tywie. Dzisiaj funkcjonuje tu agroturystyka ze stawami rybnymi oraz możliwością zakupu wędzonego sumy afrykańskiego.

Asfaltem zmierzamy do Mielenka Gryfińskiego. Z dala od głównych dróg wieś jest miejscem zacisznym, z zadbanymi domami, kościołkiem zbudowanym po roku 1500, obok którego odnajdziemy żelazne krzyże i pomniki upamiętniające mieszkańców poległych podczas I wojny światowej.

Drogą polną, dotrzemy do Młyna, podziwiając miły dla oka krajobraz morenowych pól i niedalekiego lasu. To osada należąca do sołectwa Borzym, gdzie dawniej znajdował się młyn wodny na Tywie.

Był tu też mały wodospad na rzece oraz początek kajakowego szlaku do Osucha, jednego z najpiękniejszych odcinków na całej długości Tywy. Dziś tego wszystkiego już niestety nie ma. Tutaj także zaczyna się gmina Banie, mamy więc dwie możliwości: iść dalej do Rożnowa lub do Borzymia. Z obu tych miejscowości kursują autobusy.

Pieszy szlak turystyczny – żółty „Artyleryjski”

 Szlak prowadzi przez:
Radziszewo, Chlebowo

 Charakterystyka:
szlak pieszy, po terenie gminy ok. 17 km

 Ciekawe punkty:
pomnik w Chlebowie

 Adresowany do:
turysty pieszego, pasjonaci historii

Szlak pieszy, tematycznie powiązany z forsowaniem Odry w okolicach Radziszewa i walkami o Szczecin w kwietniu 1945 r., podczas II wojny światowej. Wytyczony został przez miejsca związane z tymi wydarzeniami. Rozpoczyna się na przystanku kolejowym Szczecin Podjuchy, a kończy we wsi Binowo. Jego długość to 17 km.

Krótki odcinek szlaku (ok. 4 km), od leśniczówki Radziszewko przez Chlebowo do granic Puszczy Bukowej, przechodzi przez gminę Gryfino. Wyznaczony w niej został głównie asfaltem, więc nie oferuje tak pięknych widoków jak inne szlaki.

Jednak pod Chlebowem w czasie drugowojennej zawieruchy odbywały się spore walki między wojskami niemieckimi a radzieckimi, stąd taki a nie inny przebieg. W samej zresztą wsi znajduje się pomnik upamiętniający walki II Łużycką Artylerię WP, która w tych wydarzeniach uczestniczyła. Dla miłośników zachodniopomorskiej historii z marca i kwietnia 1945 r. na pewno punkt obowiązkowy.

Gmina GRYFINO

Przydatne informacje:

Chcesz wiedzieć jeszcze więcej?!

Obejrzyj nasze materiały wideo o ciekawych historiach, miejscach i postaciach gminy Gryfino.

Zapraszamy na platformę YouTube!

ZAGADKA KRZYWEGO LASU

GRYFIŃSKIE CIEKAWOSTKI

CZĘŚĆ I

CZĘŚĆ II

GRYFIŃSKIE ARCHWUM MÓWIONE

**Centrum Informacji Turystycznej
w Gryfinie**

ul. Nadodrzańska 1,
74-100 Gryfino

tel. +48 789 035 121

 [cit.gryfino](https://www.facebook.com/cit.gryfino)

Centrum Informacji Turystycznej udziela informacji o możliwościach wypoczynku i spędzania czasu wolnego na terenie gminy Gryfino i w okolicach, atrakcjach turystycznych, imprezach kulturalnych, turystycznych i sportowych oraz bazie noclegowej i gastronomicznej.

Można tu otrzymać mapę turystyczną Gminy Gryfino w skali 1:50 000 oraz pozostałe publikacje z serii „Gryfińskich spacerowników”.

CHCESZ POZNAĆ DZIEJE GRYFINA?

Zapraszamy do naszych galerii historycznych:

Galeria Mansarda w Bibliotece Publicznej

ul. Kościelna 24, 74-100 Gryfino

tel. +48 91 416 26 39

mail: biblioteka@gryfino.pl

Galeria prezentuje pamiątki z dawno Gryfina – zdjęcia, widokówki, monety, mapy, książki, listy, gazety – pochodzące z Działu Zbiorów Specjalnych Biblioteki.

Gryfińska Izba Tradycji

Towarzystwa Miłośników Historii Ziemi Gryfińskiej

ul. Sprzymierzonych 1, 74-100 Gryfino

Izba dostępna jest dla zwiedzających w środy w godzinach 16:30-18:30, lub w innym terminie po uprzednim umówieniu pod numerem

tel. +48 604 222 428

Jeśli chciałbyś podzielić się swoją opinią na temat treści spacerownika lub uzupełnić go o aktualne dane, prosimy o przesłanie informacji na adres:

Urząd Miasta i Gminy w Gryfinie

mail: informacje@gryfino.pl

ENERGIA MIEDZYODRZA

GRYFINO.PL